

3. MERSKI PRIPOMOČKI

V okviru prvega raziskovalnega projekta z naslovom *Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti predšolske vzgoje v vrtcu* smo že izdelali več merskih pripomočkov za ugotavljanje kakovosti, ki so namenjeni strokovnim delavcem, staršem in vodstvenim delavcem v vrtcu (pregled v: Marjanovič Umek in dr., 2002). Med sodelovanjem v projektih za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v konkretnih vrtcih so udeleženci samoevalvacije, podobno kot v drugih državah, pokazali posebno zanimanje za procesno raven kakovosti, zlasti za tista podpodročja oz. kazalce kakovosti, ki kažejo na kakovost izvajanja dejavnosti in s tem neposredno ali posredno na dobro počutje, visoko odzivnost in vključenost otrok v oddelku. Zato smo smiselno priredili dva nova merska pripomočka, in sicer *Lestvico socialnih interakcij vzgojitelja z otroki* in *Ocenjevalne lestvice o vključenosti in dobrem počutju za predšolske otroke*.

Ker merskega pripomočka, s katerim bi lahko merili stališča oz. pogled otrok kot ciljne skupine v vrtcu, do zdaj nismo imeli, smo, upoštevajoč otrokove razvojne kompetentnosti v zgodnjem otroštvu in nekatere posamezne rešitve, ki so jih že razvili v svetu, pripravili specifičen pristop zbiranja podatkov, to je pogovor z otrokom.

POGOVOR Z OTROKOM

Pogovor z otrokom je pristop, ki ga uporabljamo z namenom, da otroci kot udeleženci predšolske vzgoje v vrtcu izrazijo svoja stališča o okolju in osebnosti, dejavnostih, socialnih odnosih in pravilih, kot jih zaznavajo v oddelku, v katerega so vključeni. Ker pri ugotavljanju kakovosti v vrtcu otroci kot ena od ciljnih skupin, katere stališče se zdi še kako pomembno, ne morejo izraziti svojih ocen z vprašalniki in/ali ocenjevalnimi lestvicami, so nekateri raziskovalci opozorili na možnost rabe delno strukturiranega pogovora zlasti pri starejših predšolskih otrocih.

Danska raziskovalka O. Langsted (1994) je skupaj s sodelavci v okviru več raziskovalnih projektov o državljski vzgoji na predšolski stopnji razvijala pristope, s katerimi naj bi odrasli zbrali čim več informacij ter pogledov otrok na za njih pomembna dogajanja in jih vključili na različne ravni sodelovanja pri odločanju. Pri tem delu je oblikovala številne pogovore z otroki, ki jih je kasneje priredila tudi za bolj specifično rabo v procesu ugotavljanja kakovosti v vrtcu. Upoštevač nekatera temeljna izhodišča, ki so jih raziskovalci že preverili v praksi (Cox, 1991; Denick, 1989; Langsted, 1994), in slovenski *Kurikulum za vrtce* (1999) smo pripravili delno strukturiran pogovor z otrokom, ki ga lahko uporabimo v namene samoevalvacije.

Vsebinske enote delno strukturiranega pogovora so opredeljene tako, da vključujejo specifičnosti vrta kot institucije oz. njegovo različnost v primerjavi npr. z družino, otrokovo udeleženo v dejavnostih, različne kontekste, ki sodoločajo njegovo bivanje v vrtcu in upoštevajo možnosti njegove samoocene oz. pogleda. Z otrokom se torej lahko pogovarjamo le o stvareh, ki neposredno zadevajo njega in jih zato lahko ocenjuje. Vsebinske enote (vse ali glede na problem samoevalvacije le nekatere), ki jih strukturiran pogovor najpogosteje vključuje, so naslednje.

- *Socialni odnosi*: **prisotnost več otrok** (vključevanje v socialno skupino, npr. kaj v vrtcu dela sam, kaj z drugimi otroki, je rad z drugimi ali ne, zakaj; prijatelji, npr. kdo so, kaj z njimi dela, s katerim/i otrokom/otroki je največ, zakaj so to njegovi prijatelji; sodelovanje, npr. pri čem in zakaj se mu zdi prav, da sodeluje z drugimi; izključevanje iz socialne skupine, npr. zakaj se ne sme igrati z drugimi, s kom se noče igrati, pogovarjati); **odločanje** (kdo odloča v vrtcu/oddelku; koliko lahko sam odloča, npr. kaj se bo igral, koliko bo pojedel); **pravila** (potrebnost – nepotrebnost pravil v vrtcu; česa v vrtcu ne sme delati in zakaj, kaj bi rad naredil po svoje).
- *Odrasle osebe v vrtcu*: **poznavanje** (kdo so strokovne delavke v vrtcu); **prisotnost in vključevanje** (npr. v času počivanja oz. spanja je vzgojiteljica v igralnici in dela ...; igra se z otroki – kaj, kdaj; otroci in vzgojiteljica skupaj pripravljajo vabila za starše; vzgojiteljica oz. pomočnica vzgojiteljice zajtrkuje skupaj z otroki); **načini discipliniranja** (npr. ko otroci ne ubogajo oz. sledijo dogovorom, vzgojiteljica ...; če je kaj narobe, opozori posameznega otroka ali vse; nagrade oz. pohvale, npr. pohvali jih, če so sledili navodilom, pohvali jih z malo nagrado, se ne odzove, vedno hvali posameznika – pohvali vse ...).
- *Igra in igrače*: **vrste in raznolikost igr**e (npr. kaj vse se lahko igra oz. igrajo v vrtcu, zanimivost različnih iger, možnosti izbire igre, upoštevajo otrokove želje, kaj bi se

igral oz. igrali); **vklučenost v igro** (npr. otrok se igra z drugimi oz. drugi z njim, v igralnih skupinah ga nočejo oz. ga izključijo, vključuje se le v igre deklic, dečkov, obojih, v socialni skupini ni nikoli, včasih, vedno vodja skupine, soigralci ga v igri upoštevajo, v igro se vključi sam, vedno – včasih mu pomagata vzgojiteljica ali pomočnica vzgojiteljice); **izbira** (otrok lahko izbere, kaj se bo igral – pogostnost izbire, izbere lahko, kdaj in koliko časa se bo igral, izbere in vzame igrače, ki jih potrebuje; izbere, da se ne bo igral, izbere prostor za igro na notranjih in zunanjih površinah; lahko prinese igračo od doma, kadar želi, z igračo, ki jo je prinesel v vrtec, se lahko igra on, drugi otroci, nihče).

- **Dejavnosti v vrtcu:** **rutinske dejavnosti** (prehranjevanje, spanje, nega, umivanje, oblačenje, straniščne navade, npr. lahko se pogovarja med zajtrkom in kosilom; med kosilom, oblačenjem ... tekmujejo, kdo bo prvi, lahko izbere, kdo bo sedel ob njem pri zajtrku, kosilu – je določeno in vselej enako; na ležalniku vsak dan počiva oz. spi, če ne, kaj dela in kje); **prihod in odhod iz vrtca** (ob prihodu v igralnico je lahko nekaj časa sam, izbere dejavnosti, čaka na zajtrk, sprejme ga njegova vzgojiteljica; pred odhodom domov je dolgčas v oddelku, je več individualnosti ...); **izbira dejavnosti** (možnosti, da otrok dela nekaj drugega kot vsi ali večina drugih otrok; dejavnosti potekajo glede na njegovo pobudo, predlogi – če, kateri, kolikokrat; predlagajo vsi otroci, posamezni otroci, vedno isti otrok oz. otroci ...).

Navedene vsebinske enote služijo kot nekakšno vodilo pri pogovoru, saj pri delno strukturiranem pogovoru odrasla oseba lahko spreminja vprašanja in jih prilagaja glede na odgovore otrok. Ne glede na to pa mora odrasla oseba ali ožja strokovna skupina v vrtcu pred začetkom pogovora pripraviti grobo strukturo vprašalnika, ki jo v času pogovora smiselno razširja in dopolnjuje znotraj posamezne ali več vsebinskih enot. Pri tem mora upoštevati namen pogovora (katere vsebinske enote, ki jih otrok lahko oceni, jo zanima) in osnovna načela pogovarjanja z otrokom.

Da bi preizkusili postopek pogovora z otroki in da bi ugotovili, ali in kako otroci razumejo vsebino vprašanj, smo izvedli 30 pogovorov z otroki, starimi od 4;6 do 6 let, ki so bili vključeni v vrtec. Vsi pogovori so potekali v dopoldanskem času v vrtcu, in sicer v prostoru, v katerem pogovora niso motili drugi otroci ali odrasle osebe.

Za ilustracijo navajamo dva pogovora.

Pogovor A (Oddelek X)

Deček Jaka (J)

Odrasla oseba (O)

O: *Kako ti je ime?*

J: *Jaka.*

O: *Koliko si star?*

J: *Šest let.*

O: *Kaj ste zdaj delali?*

J: *Naloge, pa risali smo palčke.*

- O: *Ali ti že dolgo hodiš v vrtec?*
J: *Ja.*
O: *Koliko časa?*
J: *Že, am ...*
O: *Že ko si bil čisto majčken?*
J: *Ne, ko sem bil star tri leta.*
O: *Kaj se pa vi igrate v vrtcu?*
J: *Nič, mi se z dinozavri igramo.*
O: *Kdo pove, kaj se boste igrali?*
J: *Včasih tovarišica, včasih se pa mi spomnimo. Onim ta porednim morajo povedat tovarišice.*
O: *Imaš ti raje, da pove tovarišica, kaj se boste igrali, ali da se sami spomnite?*
J: *Edin, če se tovarišica kaj dobrega spomni, je tisto bolj, če se pa mi kaj dobrega spomnimo, je pa tisto boljš.*
O: *Ali lahko v vrtec prineseš igrače od doma?*
J: *Ob petkih.*
O: *Kaj pa drugače, druge dni?*
J: *Drugače pa ne. Drugače so pa prepovedal igrače, tele pokemon karte pa bayblade.*
O: *Zakaj pa?*
J: *Zato, ker pokemon karte se izgubijo, baybladi ti pa v glavo priletijo.*
O: *Aha, to imate posebno pravilo (dogovor) v vrtcu, da tega ne smete?*
J: *Ja, včasih tega ni bilo.*
O: *Kdo postavlja pravila pri vas v vrtcu?*
J: *Tovarišice.*
O: *No, povej kakšno pravilo.*
J: *Ne smemo se tepst, ne smemo se ščipat, ne smemo se grist, ne smemo se, am, obmetavat s kakšnimi trdimi stvarmi.*
O: *Pa se ti zdi prav, da imate takšna pravila?*
J: *Ja.*
O: *Kaj pa, če jih ne bi bilo?*
J: *Ja bi bil pa, bi bil velik trušč. Tut bi bili, bi se tako stepli, da bi kakšnega do krvi.*
O: *Kaj ste imeli pa danes za zajtrk?*
J: *Za zajtrk smo imeli jajčni namaz, pa mleko, pa kruh.*
O: *Pa si vse pojedel?*
J: *No, ne. Midva z mojim prijateljem, no ne, vsi fantje, smo jedli samo kruh, ker ne marajo namaza.*
O: *In če česa ne maraš, ti ni treba pojesti?*
J: *Ne.*
O: *Kaj pa rečeta M in L (vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice), če česa ne poješ?*
J: *Nič. Rečejo pol pa pospravi.*
O: *In pri kosilu enako?*
J: *Ja.*

Pogovor z otrokom

Avtorice Ljubica Marjanovič Umek, Urška Fekonja, Tina Kavčič, Anja Podlesek in Katja Bajc

- O: *Si lahko sam izbereš, zraven koga boš sedel pri zajtrku ali kosilu?*
J: *No ja, če si priden, onadva R in D, ko sta poredna, morata iti narazen sedet.*
O: *Kaj pa, ko greste spat, si lahko sam izbereš, zraven koga boš ležal?*
J: *No, midva s prijateljem U sva si enkrat zbrala, da bova skupaj, zdaj sva pa skozi skupaj. Včasih pa U reče, da gre en vmes, ko ima tja glavo, pol pa jaz, ko jo imam drugam, pol pa U... (Kaže z rokami, da ležijo na ležalniku izmenoma z glavo oz. nogami, obrnjenimi v isto smer.)*
O: *Kdo vas pa tako postavi?*
J: *L (ena od strokovnih delavk).*
O: *Zakaj vas pa tako postavi? Da ne bi klepetali?*
J: *Ne, da si ne kašljamo v sebe.*
O: *Pogovarjate se pa lahko, ko počivate?*
J: *Ne.*
O: *No, zdaj mi pa povej, ali se L in M igrata z vami?*
J: *Nobena.*
O: *Kaj pa onidve delata, ko se otroci igrate?*
J: *Skozi morata nekaj delat. Nekaj iz papirja.*
O: *Kaj pa se pogovarjata z vami?*
J: *Ja, L je obljubila, da bo naredila take povštrčke za spat, pa zdaj nima časa.*
O: *Kaj pa M?*
J: *M pa tudi. Je neki rekla, kar neki. Ampak M ima veliko zamisli, da kaj dobro naredi. Enkrat se je spomnila, da bomo delali pihanke. To ti pa dajo takšno barvo, pa papir, pol pa je en mehurček, ki ga najbolj visok pihneš, pa se razprši.*

Pogovor B (Oddelek Y)

Deklica Liza (L)

Odrasla oseba (O)

- O: *Kako ti je ime?*
L: *Liza.*
O: *Koliko si stara?*
L: *Pet let.*
O: *Liza, ali ti rada hodiš v vrtec?*
L: *Ne preveč.*
O: *Zakaj pa ne?*
L: *Ker moram spat.*
O: *Ti ne maraš spat?*
L: *Ne.*
O: *Kaj pa, če nočeš spat?*
L: *Moram pa vseeno.*
O: *A lahko gledaš, ko ležiš na ležalniku?*
L: *Moraš mižat.*
O: *Se lahko pogovarjaš ali moraš biti tiho?*
L: *Tiho moram bit.*

- O: *Kaj ti je pa v vrtcu všeč?*
L: *Da se igramo.*
O: *Kaj se pa igrate?*
L: *Barbike, imamo kotichek.*
O: *Kaj pa je v tem kotichek?*
L: *Take stvari so, skodelice pa to.*
O: *Pa se vaša vzgojiteljica igra z vami?*
L: *Ne.*
O: *Kaj pa dela?*
L: *Pogovarja se z N (drugo vzgojiteljico).*
O: *Bi ti rada, da bi se igrala z vami?*
L: *Ja.*
O: *Imate tako pospravljene igrače, da jih sami dosežete?*
L: *Ja.*
O: *Jih lahko vzamete, ko se želite z njimi igrati?*
L: *Ja.*
O: *Kaj pa ti ni všeč v vrtcu? Si rekla, da ne maraš spat. Ali še kaj?*
L: *Ne maram jest.*
O: *Ali ni dobro za jest?*
L: *Ni mi všeč.*
O: *Zakaj ne?*
L: *Ne vem.*
O: *Se lahko med seboj pogovarjate, ko jeste?*
L: *Ja.*
O: *Si lahko sama izbereš, kje boš sedela pri zajtrku ali kosilu?*
L: *Lahko si sama izberem.*
O: *Ali vzgojiteljica sedi z vami za mizo, ko jeste?*
L: *Ne, tam stran.*
O: *Moraš vse pojesti, kar imaš na krožniku?*
L: *Ja.*
O: *Kaj pa, če ne moreš?*
L: *Vzgojiteljica reče, pa pusti.*
O: *Ali lahko tudi poveš, da česa ne bi jedla?*
L: *Malo moram probati, potem pa lahko pustim.*
O: *Zdaj mi pa še povej, če bi bila ti vzgojiteljica M, kaj bi ti spremenila v vrtcu?*
L: *Da ne bi bila huda in da bi vse dovolila.*
O: *Česa pa vaša vzgojiteljica ne dovoli?*
L: *Da krtačke prijemamo.*
O: *Kakšne krtačke?*
L: *Za zobe umit. Ne smemo jih prijemati.*
O: *Kako si pa zobe umivate?*
L: *Ja, ko si jih umivamo, jih lahko prijemamo, drugače pa ne.*
O: *Pa česa še ne dovoli?*
L: *Moramo ji vse povedati, če pa ne, je pa jezna.*

Pogovor z otrokom

Avtorice Ljubica Marjanovič Umek, Urška Fekonja, Tina Kavčič, Anja Podlesek in Katja Bajc

O: *Kaj pa morate povedat?*

L: *Da gremo v kopalnico.*

O: *Zdaj mi pa še povej, ali ti je doma kaj boljše kot v vrtcu?*

L: *Ja, da kam gremo, na pico.*

O: *A v vrtcu nikamor ne greste?*

L: *Gremo na sprehod, na jezero.*

Izvedbe in analize pogovorov so pokazale, da so taki delno strukturirani pogovori kot pristop za ugotavljanje otrokovega pogleda na nekatere kazalce kakovosti primerni predvsem za otroke, stare od približno 5 do 6 let.

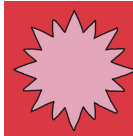
Ko se vrtec odloča za pridobitev ocen, ki jih kot ciljna skupina oblikujejo otroci, morajo biti v projektni skupini posebej pozorni na vzorec otrok, ki jih vključijo v pogovor. Ker pogovor vedno poteka individualno in zahteva relativno veliko časa, je za pridobitev pogleda otrok treba naključno – uporabimo lahko seznam vseh otrok v oddelku, potem ko smo vse označili s številkami – npr. z žrebanjem izbrati od 7 do 9 otrok (gre za najmanj eno tretjino otrok). Z otroki, ki predstavljajo reprezentativni vzorec oddelka, opravi pogovor odrasla oseba (npr. svetovalna delavka v vrtcu, pomočnica ravnateljice), ki v oddelku, v katerega so vključeni izbrani otroci, ne dela vsak dan. Ker je treba zagotoviti čim večjo objektivnost (popolne ne moremo) in veljavnost zbranih podatkov, je treba pri opredelitvi vzorca paziti, da ne gre za pristrano izbiro otrok, ki so po presoji strokovne delavke v oddelku npr. najbolj zgovorni, najbolj prosocialni ali najbolj moteči, asocialni, ali otrok, katerih starši najpogosteje sodelujejo z vrtcem bodisi v smislu izražanja zadovoljstva ali nezadovoljstva z delom vrtca. Pogovor z otrokom, ki zahteva zbranost tako spraševalca kot udeleženca, naj poteka v posebnem prostoru vrtca, tako da ga drugi otroci ali odrasli ne motijo.

Tako pri izvedbi pogovora s predšolskim otrokom kot analizi in interpretaciji odgovorov je treba upoštevati nekatere značilnosti, ki so pogojene z otrokovim razvojem (spoznavnim, govornim, socialnim in čustvenim) v obdobju zgodnjega otroštva (pregled v: Marjanovič Umek in Zupančič, 2004 b) in narekujejo posebno previdnost pri zaključevanju.

- Otrok praviloma odgovori na vsa vprašanja, četudi jih ne razume oz. ne pozna odgovorov. V tem kontekstu pogosto odgovori z besedico *da*, saj ocenjuje, da odrasla oseba pričakuje ta odgovor.
- Lahko ima težave z zavzemanjem perspektive drugega, zato celovitejša vprašanja, ki vključujejo odnose med več osebami, razume zgolj delno ali sploh ne.
- Posamezna navodila ali vprašanja lahko razume in si jih razlaga zelo neposredno oz. v dobesednem pomenu, npr. na testatorjevo vprašanje, ali mora, ko se neha igrati, igrače pospraviti, odgovori, da ne, ker se ni igral z njimi.
- V odgovorih se pojavljajo besede, ki vključujejo pojme, npr. velikosti, časa, količine, odnosov, čeprav morda še ne razume njihovega pomena.
- Otrokov odgovor *ne vem*, ki je sicer pogost, ima lahko različna ozadja, npr. otrok ne razume pomena celotnega vprašanja ali posameznih ključnih besed v vprašanju, ne želi odgovoriti, ker ne ve, ali je njegov odgovor pravilen, ne najde ustreznih besed, s pomočjo katerih bi odgovoril.
- Otrokovi odgovori so lahko povezani s kontekstom, v katerem poteka pogovor (npr. reče, da so njegovi prijatelji tisti otroci, ki jih ravno vidi), prav tako se odzove na sugestibilna vprašanja, ki se končajo npr. z *ali ne*.
- Na otrokovo odgovarjanje lahko v veliki meri vpliva njegovo počutje, npr. zaspanost, utrujenost.
- Otrok si v pogovoru morda želi razjasniti določene stvari in zato postavlja dodatna vprašanja, npr. *Kaj si rekel? Kako to misliš?*
- Otrokovi odgovori, tudi na ista vprašanja, niso vedno konsistentni, saj lahko npr. misli, da smo ga še enkrat vprašali, ker njegov odgovor ni bil pravilen, začne dvomiti in odgovori drugače. Drugače lahko odgovori tudi, ker morda sploh ne posluša ali pa je bil njegov prvi odgovor naključen in dejansko ne odraža njegovega stališča, razumevanja.

MERJENJE SOCIALNE INTERAKCIJE VZGOJITELJA Z OTROKI

Uvod

Lestvica socialne interakcije vzgojitelja z otroki (Arnett, 1989) je bila oblikovana za zunanje ocenjevanje interakcije med vzgojiteljem in otroki v vrtcu. Avtor navaja, da mora biti zunanji ocenjevalec v oddelku najmanj 45 minut, da lahko omenjene interakcije ocenijo. Lestvico sestavlja 26 trditev, ki se združujejo v 4 podlestvice. Podlestvica *Positivna interakcija* vsebuje 10 trditev, ki se nanašajo na pozitiven odnos vzgojitelja v interakcijah z otroki, način in kakovost njegove komunikacije ter vključenost v delo z njimi. Podlestvica *Kaznovanost* vsebuje 8 trditev in se nanaša na stopnjo vzgojiteljeve osornosti, razdražljivosti in nadzora v interakcijah z otroki. Podlestvica *Zadržanost* je sestavljena iz 4 trditev, ki se osredotočajo predvsem na to, v kolikšni meri je vzgojitelj tako na čustveni kot na vedenjski ravni zadržan do otrok ter koliko časa posveti dejavnostim, ki teh ne vključujejo. Podlestvica *Permisivnost* vključuje 4 trditve, s pomočjo katerih ocenimo, v kolikšni meri se vzgojitelj izogiba discipliniranju otrok tudi takrat, ko njihovo vedenje zahteva večjo mero odločnosti in strogosti.

Kadar želimo ugotoviti, ali nam lestvica daje zanesljive rezultate, lahko vključimo dva ocenjevalca. Za vsako podlestvico lahko zanesljivost ocen dveh opazovalcev izračunamo na podlagi naslednje enačbe:

$$\text{zanesljivost ocenjevalcev} = \frac{\text{skupni rezultat na podlestvici pri opazovalcu A}}{\text{skupni rezultat na podlestvici pri opazovalcu B}}$$

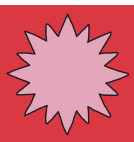
V uporabljeni enačbi naj bo nižji rezultat vedno števec, višji pa imenoalec. Po mnenju avtorja vsak rezultat nad 0,75 pomeni visoko ujemanje med ocenjevalcema. Preden lestvico uporabimo v raziskovalne namene, moramo z večjim številom opazovanj doseči ustrezno stopnjo zanesljivosti.

Avtor je lestvico objavil leta 1989. Od takrat so jo raziskovalci uporabili v številnih, tudi novejših raziskavah o kakovosti predšolske vzgoje v vrtcih (npr. Ceglowski in Bacigalupa, 2002).

V namene samoevalvacije vrtcev smo lestvico priredili tako, da strokovni delavci, ki vsak dan vstopajo v socialne interakcije z otroki v svojih oddelkih, sami ocenijo interakcijo z njimi. Prvo različico *Lestvice socialne interakcije vzgojitelja z otroki* smo dali v oceno 100 strokovnim delavcem (vzgojiteljem in pomočnikom vzgojiteljev). Prosili smo jih, da poskušajo lestvico v celoti izpolniti in istočasno označiti tiste trditve, ki niso dovolj jasne ali na katere niso mogli odgovoriti. Njihove odgovore in pripombe smo pregledali in njim nejasne trditve, to je predvsem tiste, v katerih smo rabili dvojno zanikanje, popravili, saj so povzročile kar precej nerazumevanja oz. nejasnosti pri odgovarjanju.

Vrednotenje odgovorov

Skupni rezultat na vsaki od podlestvic dobimo tako, da seštejemo točke trditev, ki sestavljajo posamezno podlestvico, pri čemer šest trditev (9, 15, 18, 21, 23 in 24) vrednotimo obrnjeno.

Lestvica socialne interakcije vzgojitelja z otroki

Avtor Jeffrey Jensen Arnett, prevedle in priredile Ljubica Marjanovič Umek, Katja Bajc in Urška Fekonja

Trditve, ki so vključene na posamezne podlestvice, so naslednje:

Pozitivni odnosi: 1, 3, 6, 7, 8, 11, 14, 16, 19, 25;

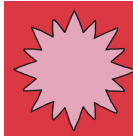
Kaznovanost: 2, 4, 10, 12, 17, 20, 22, 26;

Permisivnost: -9, -15, -18, -24;

Zadržanost: 5, 13, -21, -23.

Lestvica socialne interakcije vzgojitelja z otroki

Avtor Jeffrey Jensen Arnett, prevedle in priredile Ljubica Marjanovič Umek, Katja Bajc in Urška Fekonja

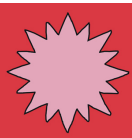

Lestvica socialne interakcije vzgojiteljice z otroki

(Oblika za strokovne delavke)

Ocenite, kako pogosto se na splošno vsako od navedenih vedenj pojavlja pri vas. Pri vsaki trditvi obkrožite eno od števil od 1 do 4: 1 – nikoli, 2 – redko, 3 – včasih in 4 – pogosto.

	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto
1. Prijazno govorim z otroki.	1	2	3	4
2. Sem kritična do otrok.	1	2	3	4
3. Pozorno poslušam, ko otrok govori z mano.	1	2	3	4
4. Poudarjam ubogljivost otrok.	1	2	3	4
5. Do otrok sem hladna in zadržana.	1	2	3	4
6. Med otroki uživam.	1	2	3	4
7. Otroku razložim, zakaj obstaja pravilo, ki ga je prekršil.	1	2	3	4
8. Otroke spodbujam k preizkušanju novega.	1	2	3	4
9. Izvajam pretirani nadzor nad otroki.	1	2	3	4
10. Z otroki govorim razdražljivo in sovražno.	1	2	3	4
11. Pokažem navdušenje nad dejavnostjo in trdom otrok.	1	2	3	4
12. Otroke nadziram z grožnjo.	1	2	3	4
13. Veliko časa porabim za dejavnosti, ki ne vključujejo interakcije z otroki.	1	2	3	4
14. Pozornost posvečam vsakemu otroku posebej.	1	2	3	4
15. Otroke, ki se vedejo neprimerno, grajam.	1	2	3	4
16. Z otroki govorim tako, da me razumejo.	1	2	3	4
17. Otroke kaznujem brez razlage.	1	2	3	4
18. Kadar je potrebno, sem do otrok stroga.	1	2	3	4
19. Otroke spodbujam k prosocialnemu vedenju (npr. posojanju igrač, sodelovanju).	1	2	3	4
20. Pri otrocih iščem napake.	1	2	3	4
21. Kažem zanimanje za dejavnosti otrok.	1	2	3	4
22. Prepovedujem veliko stvari, ki bi jih otroci radi delali.	1	2	3	4
23. Otroke nadziram zelo natančno.	1	2	3	4
24. Od otrok pričakujem samonadzor (npr. da ne motijo skupine, vodene dejavnosti, da mirno stojijo v vrsti).	1	2	3	4
25. Ko govorim z otroki, počepnem, se sklonim ali usedem, tako da vzpostavim očesni stik z njimi.	1	2	3	4
26. Sem pretirano osorna do otrok, ko jih grajam ali jim kaj prepovedujem.	1	2	3	4

Lestvica socialne interakcije vzgojitelja z otroki

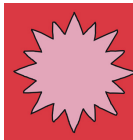
Avtor Jeffrey Jensen Arnett, prevedle in priredile Ljubica Marjanovič Umek, Katja Bajc in Urška Fekonja

Lestvica socialne interakcije vzgojitelja z otroki (Oblika za strokovne delavce)

Ocenite, kako pogosto se na splošno vsako od navedenih vedenj pojavlja pri vas. Pri vsaki trditvi obkrožite eno od števil od 1 do 4: 1 – nikoli, 2 – redko, 3 – včasih in 4 – pogosto.

	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto
1. Prijazno govorim z otroki.	1	2	3	4
2. Sem kritičen do otrok.	1	2	3	4
3. Pozorno poslušam, ko otrok govori z mano.	1	2	3	4
4. Poudarjam ubogljivost otrok.	1	2	3	4
5. Do otrok sem hladen in zadržan.	1	2	3	4
6. Med otroki uživam.	1	2	3	4
7. Otroku razložim, zakaj obstaja pravilo, ki ga je prekršil.	1	2	3	4
8. Otroke spodbujam k preizkušanju novega.	1	2	3	4
9. Izvajam pretirani nadzor nad otroki.	1	2	3	4
10. Z otroki govorim razdražljivo in sovražno.	1	2	3	4
11. Pokažem navdušenje nad dejavnostjo in trdom otrok.	1	2	3	4
12. Otroke nadziram z grožnjo.	1	2	3	4
13. Veliko časa porabim za dejavnosti, ki ne vključujejo interakcije z otroki.	1	2	3	4
14. Pozornost posvečam vsakemu otroku posebej.	1	2	3	4
15. Otroke, ki se vedejo neprimerno, grajam.	1	2	3	4
16. Z otroki govorim tako, da me razumejo.	1	2	3	4
17. Otroke kaznujem brez razlage.	1	2	3	4
18. Kadar je potrebno, sem do otrok strog.	1	2	3	4
19. Otroke spodbujam k prosocialnemu vedenju (npr. posojanju igrač, sodelovanju).	1	2	3	4
20. Pri otrocih iščem napake.	1	2	3	4
21. Kažem zanimanje za dejavnosti otrok.	1	2	3	4
22. Prepovedujem veliko stvari, ki bi jih otroci radi delali.	1	2	3	4
23. Otroke nadziram zelo natančno.	1	2	3	4
24. Od otrok pričakujem samonadzor (npr. da ne motijo skupine, vodene dejavnosti, da mirno stojijo v vrsti).	1	2	3	4
25. Ko govorim z otroki, počepnem, se sklonim ali usedem, tako da vzpostavim očesni stik z njimi.	1	2	3	4
26. Sem pretirano osoren do otrok, ko jih grajam ali jim kaj prepovedujem.	1	2	3	4

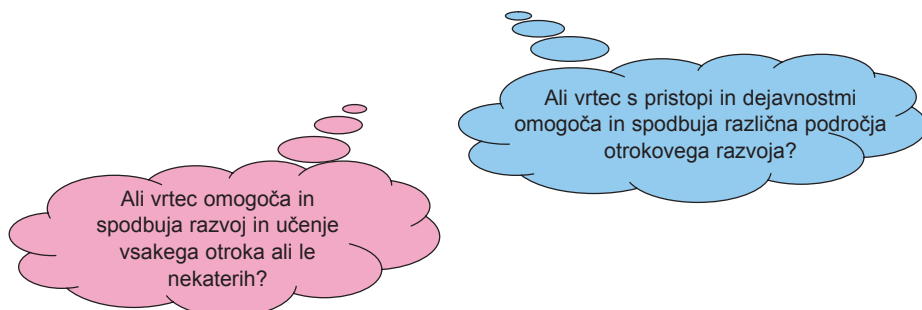

MERJENJE OTROKOVE VKLJUČENOSTI IN DOBREGA POČUTJA

Uvod

Procesno usmerjeno spremljanje otrok (Laevers, Vandenbussche, Kog in Depondt, 1997) omogoča neprekinjeno in dosledno oceno kakovosti predšolske vzgoje. Temelji na predpostavki, da ima vzgojitelj, ki lahko otroke opazuje vsak dan in med različnimi dejavnostmi ter v različnih kontekstih, v vrtcu pomembno vlogo v procesu samoocenjevanja, spremljanja in zagotavljanja višje kakovosti predšolske vzgoje. Laevers (1993) v okviru belgijske študije, v kateri je razvijal različne pristope na področju vzgoje in izobraževanja (Experimental Education – EXE), razlikuje med dvema glavnima kazalcema kakovosti predšolske vzgoje, in sicer otrokovim *dobrim počutjem* in *vključenostjo*, ki sta po njegovi presoji tesno povezana s kakovostjo vzgojiteljevega dela v oddelku. Pojem *vključenost* predvideva in upošteva razvoj otrokovih kompetentnosti, saj »biti vključen« pomeni dosegati meje svojih zmožnosti oz. delovati v območju bližnjega razvoja (Vigotski, 1978). Če se otrok v vrtcu ne počuti dobro in/ali je raven njegove vključenosti nizka, obstaja večja verjetnost, da vrtec ne nudi ustrezne podpore njegovemu razvoju na različnih področjih. Visoka raven otrokovega dobrega počutja in vključenosti torej prispevata k njegovemu optimalnemu razvoju in učenju. *Vključenost* in *dobro počutje* kot kazalca na procesni ravni ocenjujemo med procesom izvajanja kurikula v vrtcu. Vzgojitelj je na oba kazalca lahko pozoren tako v skupinah dojenčkov, malčkov kot tudi starejših predšolskih otrok med različnimi dejavnostmi kurikula, npr. ob otrokovem prihodu ali odhodu iz vrtca ter med prosto igro, pa tudi v različnih situacijah (npr. na igrišču, v igralnem kotičku).

Samoocena procesnega spremljanja vzgojitelju omogoča hitro delovanje, s katerim poskuša izboljšati *dobro počutje* in *vključenost* otrok, hkrati pa pridobiva tudi vedenja in znanja, ki so dolgotrajnejša. Vzgojitelj se med opazovanjem otrok ne osredotoča na doseženo razvojno raven otroka, temveč na njegovo vključenost, motiviranost in dejavnost, pri čemer je velikega pomena tudi njegovo poznavanje otrokovega razvoja. Namen procesno usmerjenega spremljanja otrok je predvsem v zagotavljanju tega, da vrtec omogoča in spodbuja razvoj vseh otrok, zato se osredotoča predvsem na dve vprašanji (Laevers, Vandenbussche, Kog in Depondt, 1997):

SPLOŠNI POSTOPEK SAMOOCENE

Ocenjevalne lestvice vključenosti in dobrega počutja so belgijski raziskovalci razvili v okviru že omenjenega projekta EXE (Laevers, 1993) in jih tako sami kot tudi raziskovalci v drugih državah (npr. Pascal in dr., 1996) večkrat uporabili v namene samoevaluacije. V slovenskem prostoru smo prevzeli vse ključne postopke, kako poteka samoocena z vidika *vključenosti in dobrega počutja*, vsebino lestvic pa smo smiselno prilagodili slovenskemu kurikulumu oz. organizaciji dela v vrtcu. Vzgojitelju omogočajo ponavljajoče se in redno opazovanje skupine otrok in posameznega otroka v oddelku. Opazovanje otrok poteka v treh stopnjah, ki se ciklično ponavljajo.

Prvi krog opazovanja

1. stopnja **Presejalna ocenjevalna lestvica:** vzgojitelj oceni raven dobrega počutja in vključenosti v oddelku.

2. stopnja **Individualno ocenjevanje in analiza:** vzgojitelj podrobneje analizira raven vključenosti in dobrega počutja tistih otrok, ki so dosegali nizke ocene na presejalni lestvici.

2.1 Splošni podatki

2.2 Raven *dobrega počutja* na štirih področjih odnosov

2.3 *Vključenost* v ponujene dejavnosti

2.4 *Vključenost* na posameznih razvojnih področjih

3. stopnja **Oblikovanje ciljev za zagotavljanje kakovosti:** vzgojitelj na osnovi analize opredeli močne in šibke točke posameznega otroka ter načrtuje dejavnosti, s pomočjo katerih bo poskusil zvišati raven *dobrega počutja* in *vključenosti* posameznega otroka ter spodbujal šibka področja njegovega razvoja.

1. stopnja **Presejalna ocenjevalna lestvica**

2. stopnja **Individualno ocenjevanje in analiza**

2.1 Splošni podatki

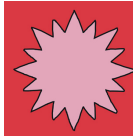
2.2 Raven *dobrega počutja* na štirih področjih odnosov

2.3 *Vključenost* v ponujene dejavnosti

2.4 *Vključenost* na posameznih razvojnih področjih

3. stopnja **Oblikovanje ciljev za zagotavljanje kakovosti**

Podatki, pridobljeni s pomočjo opazovalnih lestvic na različnih stopnjah, usmerjajo vzgojitelja k izvajanju potrebnih dejavnosti in oblikovanju rešitev v različnih fazah opazovanja. Pogostejše opazovanje otrok in natančnejše oblikovanje ciljev vzgojitelju omogočata podrobnejše načrtovanje dejavnosti in evalvacijo ustreznosti rešitev.

OCENJEVALNE LESTVICE VKLJUČENOSTI IN DOBREGA POČUTJA ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Opredeleitev pojmov dobro počutje in vključenost

Dobro počutje: otrok je dobre volje, zadovoljen, odprt za nove izkušnje, se hitro prilagodi in ustrezno odzove na novo okolje in situacije, sklepa kompromise, konstruktivno rešuje probleme, se odziva na komunikacijo z vrstniki, raziskuje, je samozavesten, sporoča svoje potrebe in želje, hitro preboli neuspeh, preizkuša različne možnosti, spoprijetoma se s situacijami, ki niso prelahke ali pretežke zanj, prosi za pomoč, ima veliko energije, je sproščen, uživa v dejavnosti, »ve, kaj hoče«.

Vključenost (nanaša se na kakovost otrokove aktivnosti): otrok je intenzivno vključen v dejavnost, je pozoren, zbran in notranje motiviran za izvajanje dejavnosti, se ne dolgočasi, ni frustriran, pozornost ozko usmerja na določeno dejavnost, vanjo vloži veliko truda, je ustvarjalen, ne obupa, vztraja, se odziva na dražljaje iz okolja, po navodilih hitro začne z določeno dejavnostjo, je pozoren na podrobnosti, opisuje svojo dejavnost in je zadovoljen z njo.

1. STOPNJA vključuje analizo celotnega oddelka otrok, pri tem pa se vzgojitelj opira na opis otrokovega dobrega počutja in vključenosti. Vzgojitelj s pomočjo oblike A presejalne ocenjevalne lestvice oceni stopnjo dobrega počutja in vključenosti posameznih otrok glede na tri stopnje, in sicer nizko, srednje visoko in visoko stopnjo. Sledi raba oblike B presejalne ocenjevalne lestvice, ki omogoča nekoliko natančnejšo oceno dobrega počutja in vključenosti posameznih otrok na 5-stopenjski lestvici (1 = nizka stopnja, 5 = visoka stopnja). Oblika A je primernejša za vzgojitelje, ki nimajo izkušenj z opazovanjem otrok z namenom, da bi ocenili njihovo dobro počutje in vključenost, oz. ki otrok v oddelku še ne poznajo dobro, npr. na začetku šolskega leta.

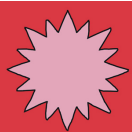
Kako vzgojitelj izpolnjuje ocenjevalni lestvici?

Vzgojitelj v ocenjevalno lestvico zapiše imena otrok v svojem oddelku. Na podlagi 14-dnevnega opazovanja vedenja otrok za vsakega izmed njih oceni stopnjo dobrega počutja in vključenosti. Če za posameznega otroka ne more oceniti stopnje njegovega dobrega počutja ali vključenosti, lahko obkroži vprašaj – »?«. Po dodatnem tednu opazovanja vedenja otrok poskuša oceniti tudi stopnjo dobrega počutja in vključenosti tistih otrok, ki jih je ocenil z vprašajem, ter hkrati preveri ustreznost ocen ostalih otrok.

Primer.

Ime otroka	Dobro počutje				Vključenost			
Maja	?	Ⓝ	S	V	?	Ⓝ	S	V
Sara	?	N	Ⓢ	V	?	N	Ⓢ	V
Matej	?	N	S	Ⓥ	?	N	S	Ⓥ
Tine	?	N	Ⓢ	V	?	N	S	Ⓥ

Legenda: N ... nizka stopnja; S ... srednje visoka stopnja; V ... visoka stopnja.
Zapis vzgojitelja je prikazan v poševnem tisku.

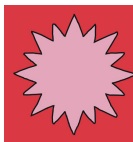

1. STOPNJA: PRESEJALNA OCENJEVALNA LESTVICA (Oblika A)

Oddelek: _____ Datum: _____

Ime otroka	Dobro počutje				Vključenost			
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V
_____	?	N	S	V	?	N	S	V

Legenda: N ... nizka stopnja; S ... srednje visoka stopnja; V ... visoka stopnja.

1. STOPNJA: PRESEJALNA OCENJEVALNA LESTVICA (Oblika B)

Oddelek: _____ Datum: _____

Ime otroka	Dobro počutje	Vključenost
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5
_____	? 1 2 3 4 5	? 1 2 3 4 5

Legenda: 1 in 2 ... nizka stopnja; 3 in ? ... srednje visoka stopnja; 4 in 5 ... visoka stopnja.

Če se vzgojitelj ne more odločiti za določeno oceno stopnje dobrega počutja ali vključenosti otroka, saj meni, da je otrok npr. pri določenih dejavnostih vključen bolj, pri drugih pa manj, lahko stopnjo vključenosti oceni z dvema ocenama, ki ju med seboj poveže, npr.

Tina ? ①-② 3 4 5

Vzgojitelj si lahko zato, da bi bile njegove ocene preglednejše, pomaga tudi z barvami, in sicer tako, da nizko stopnjo dobrega počutja in vključenosti oz. oceni 1 in 2 označi z rdečo, srednje visoko stopnjo oz. oceni 3 in »?« z oranžno ter visoko stopnjo dobrega počutja in vključenosti oz. oceni 4 in 5 z zeleno barvo.

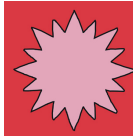
Primer.

Ime otroka	Dobro počutje				Vključenost			
Maja	?	Ⓝ	S	V	?	Ⓝ	S	V
Sara	?	N	Ⓢ	V	?	N	Ⓢ	V
Matej	?	N	S	Ⓥ	?	N	S	Ⓥ
Tine	?	N	Ⓢ	V	?	N	S	Ⓥ

Otroci, ocenjeni z rdečo barvo, potrebujejo takojšnjo pozornost vzgojitelja, saj ne izkoriščajo možnosti, ki jih nudijo različne dejavnosti za njihov razvoj in učenje, prav tako pa se v oddelku ne počutijo dobro in niso zadovoljni. Za te otroke vzgojitelj izpolni tudi nadaljnje ocenjevalne lestvice. Tudi otroke, ocenjene z oranžno barvo, vzgojitelj natančneje spremlja in poskuša ugotoviti načine za dvig njihove stopnje dobrega počutja in vključenosti. Vzgojitelj lahko že na tej prvi stopnji opazovanja dobi nekatere ideje za izboljšanje kakovosti dela, npr. preoblikovanje igralnega kotička. Presejalno ocenjevalno lestvico med šolskim letom izpolni večkrat, kar mu omogoča primerjavo ocen posameznega otroka v različnih časovnih obdobjih ter ocen v celotnem oddelku otrok, npr. pri prvem ocenjevanju septembra je z rdečo ocenil 5 otrok, pri drugem ocenjevanju januarja, ko je že izvedel nekatere dejavnosti za izboljšanje kakovosti dela, pa le 2 otroke.

2. STOPNJA Na tej stopnji vzgojitelj natančneje opazuje otroke, katerih dobro počutje in vključenost je na 1. stopnji ocenjevanja ocenil kot nizko (z oceno 1 ali 2) ali srednje visoko (z oceno 3 ali »?«). Za opazovanje in analizo dobrega počutja in vključenosti teh otrok uporabi naslednje ocenjevalne lestvice:

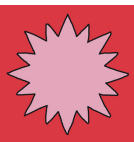
- a) *Individualno opazovanje in analiza (2.1): splošni podatki;*
- b) *Individualno opazovanje in analiza (2.2): stopnja dobrega počutja otroka na štirih področjih odnosov;*
- c) *Individualno opazovanje in analiza (2.3 a): vključenost v ponujene dejavnosti;*
- č) *Individualno opazovanje in analiza (2.3 b): vključenost pri različnih organizacijskih oblikah in stopnjah vodenja;*
- d) *Individualno opazovanje in analiza (2.4): vključenost na posameznih razvojnih področjih.*

Kako vzgojitelj beleži opažanja oz. izpolnjuje ocenjevalne lestvice?

a) Individualno opazovanje in analiza: splošni podatki

Vzgojitelj zapiše ime otroka oz. šifro, saj so podatki o otroku zaupni, nato pa rojstni datum (morda je otrok eden izmed mlajših v svoji skupini). Pod »posebnosti« zapiše, ali se je otrok npr. na novo priključil skupini, ali je veliko odsoten iz vrtca ipd. Pod »druga opažanja« vpiše npr., ali se otrok pogosto joka ali smeji, je pogosto zaspan, utrujen, živahen, se giblje sproščeno ali napeto, je pogosto tiho, zadržan, govori tiho ali zelo naglas, govori v tujem jeziku, se ne vključuje v skupino vrstnikov, se pogosto igra sam, ne razume navodil, hitro menja dejavnosti ipd.

2. STOPNJA: INDIVIDUALNO OPAZOVANJE IN ANALIZA (oblika 2.1)

SPLOŠNI PODATKI _____ Datum: _____

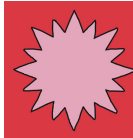
OSEBNI PODATKI O OTROKU

Ime otroka: _____ Oddelek: _____

Datum rojstva: _____

Posebnosti:

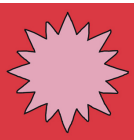
DRUGA OPAŽANJA

b) *Individualno opazovanje in analiza: stopnja dobrega počutja otroka na štirih področjih odnosov*

- *Odnos z vzgojiteljem*: ali je otrokov odnos z vzgojiteljem dober, odprt, spontan, pozitiven, ali otrok z njim deli svoje misli, ideje, se mu nasmehne, ga pogosto ignorira, se mu izogiba, je prestrašen in zadržan, se pogosto crklja, išče fizični stik z njim, si želi njegove pozornosti, potrditve, ga izziva ipd.
- *Odnos z drugimi otroki*: vzpostavlja stik z drugimi otroki, je sprejet v vrstniško skupino, nekateri otroci se zgledujejo po njem, nima stika z vrstniki, nima prijateljev v skupini, pogosto se igra sam, ima dober odnos le z enim otrokom, ignorira ali zavrača druge otroke, se pogosto prepira ali izziva druge otroke, je vodja skupine, se podreja ostalim otrokom, je zaupljiv ipd.
- *Odnos do igre in ostalih dejavnosti*: vključuje otrokov odnos do prostora, ki je na voljo, do dejavnosti kurikula ter do nepričakovanih in nenavadnih dogodkov, npr. nenavadni dogodki ga hitro vznemirijo, ne mara hoditi v vrtec, ponujene dejavnosti in materiali ga ne zanimajo ali ne pritegnejo njegove pozornosti, težko se motivira za začetek dejavnosti, uživa v prosti igri, izogiba pa se usmerjenim dejavnostim, se hitro prilagaja in sodeluje pri vseh dejavnostih, ne želi ostati v vrtcu pri kosilu, ne želi preizkušati novih dejavnosti, na igrišču je pogosto v bližini vzgojiteljice ipd.
- *Odnos do članov družine in prijateljev*: te podatke lahko vzgojitelj pridobi preko pripovedovanja otroka, staršev, starih staršev ali preko opazovanja otroka in staršev med skupnimi dejavnostmi, ob prihodu in odhodu iz vrtca, npr. otrok pogosto govori o svojem očetu, ga občuduje; starši so zelo skrbni; nikoli ne omenja novega dojenčka v družini; ob prihodu v vrtec je med otrokom in starši malo stikov (se ne pogovarjajo z otrokom) ipd.

Vzgojitelj za vsakega izmed štirih odnosov otroka do okolja oceni stopnjo dobrega počutja, tako da obkroži eno izmed treh ali eno izmed petih stopenj. Tako lahko stopnjo dobrega počutja določenega otroka, ki jo je na 1. stopnji s pomočjo *Presejalne ocenjevalne lestvice* ocenil z oceno 1 ali 2, v odnosu do vzgojitelja oceni tudi z višjo oceno, npr. s 3 ali 4. Dobljene ocene vzgojitelju torej pomagajo pri ugotavljanju, na katerih področjih socialnih odnosov bi bilo treba načrtovati in izvesti določene spremembe.

Ocenjevalne lestvice vključenosti in dobrega počutja za predšolske otroke
Avtor Ferre Laevers, prevedli in priredili Ljubica Marjanovič Umek in Urška Fekonja

2. STOPNJA: INDIVIDUALNO OPAZOVANJE IN ANALIZA (oblika 2.2)

Ime otroka: _____ Datum: _____

STOPNJA DOBREGA POČUTJA NA ŠTIRIH PODROČJIH ODNOSOV

Splošna raven dobrega počutja n s v ? 1 2 3 4 5

DOBRO POČUTJE NA ŠTIRIH PODROČJIH SOCIALNIH DEJAVNOSTI

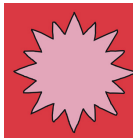
Odnos z vzgojiteljem n s v ? 1 2 3 4 5

Odnos z ostalimi otroki n s v ? 1 2 3 4 5

Odnos do igre in drugih dejavnosti n s v ? 1 2 3 4 5

Odnos do članov družine in prijateljev n s v ? 1 2 3 4 5

Legenda: 1 in 2 ... nizka stopnja; 3 in ? ... srednje visoka stopnja; 4 in 5 ... visoka stopnja.

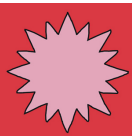

c) *Individualno opazovanje in analiza: vključenost v ponujene dejavnosti*

Otrokovo dejavnost lahko ocenimo z dveh različnih vidikov, in sicer z vidika *pogostnosti* – kako pogosto se otrok vključuje v različne dejavnosti v določenem časovnem obdobju oz. ali se vključuje le v določene dejavnosti, drugih pa se izogiba, ter z vidika *vključenosti* – kako vključen je otrok v posamezno dejavnost oz. koliko zanimanja pokaže pri izvajanju določene dejavnosti. Tako se npr. lahko otrok pogosto vključuje v določeno dejavnost, vendar je stopnja njegove vključenosti nizka ali pa je visoka, čeprav določeno dejavnost le redko izbira. Vzgojitelj za izbranega otroka oceni, kako pogosto izbira določeno dejavnost, npr. če je dejavnost obvezna za vse otroke in nimajo možnosti izbire, jo oceni z »O« (glej legendo »Pogostnost vključevanja«), če otrok dejavnost pogosto izbira, jo vzgojitelj oceni z »Z«. Nato pa oceni stopnjo otrokove vključenosti v posamezno dejavnost na 3- ali 5-stopenjski lestvici.

Primer: gibalne dejavnosti so obvezne za vse otroke, vzgojitelj pa je stopnjo vključenosti otroka v gibalne dejavnosti ocenil z oceno 4 in jo kratko komentiral.

		N					S					V							
		?	1	2	3	4	5	?	1	2	3	4	5	?	1	2	3	4	5
Gibalne dejavnosti	O																		<i>Najraje se igra z žogo.</i>

2. STOPNJA: INDIVIDUALNO OPAZOVANJE IN ANALIZA (Oblika 2.3 a)

Ime otroka: _____ Datum: _____

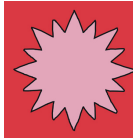
VKLJUČENOST V PONUJENE DEJAVNOSTI

Splošna raven vključenosti	n	s	v	?	1	2	3	4	5
----------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Legenda: Pogostnost vključevanja*
 O ... dejavnost obvezna za vse otroke; – ... dejavnost ni ponujena;
 R ... redko ali nikoli; P ... pogosto; Z ... zelo pogosto.

Pogostnost*	N		S		V	
	?	1	2	3	4	5
Gibalne dejavnosti						
Voda, pesek						
Material za konstrukcijsko igro – mali konstruktorji						
Material za konstrukcijsko igro – veliki konstruktorji						
Kotički z domišljjsko igro (npr. kuhinje, frizer, trgovina)						
Risanje, barvanje						
Oblikovanje materialov						
Lepljenje, striženje						
Gledanje slikanic, branje						
Gledanje TV, videa						
Pečje						
Skupinski pogovori						
Jezik (pisna ali govorjena komunikacija)						
Opazovanje, preizkušanje, pogovor						
Pojmi časa, prostora						
Rutinske dejavnosti						
Igre s pravili						
Igre z lutkami						
Igre z lesom, obdelava lesa						

Legenda: 1 in 2 ... nizka stopnja; 3 in ? ... srednje visoka stopnja; 4 in 5 ... visoka stopnja.

č) *Individualno opazovanje in analiza: vključenost pri različnih organizacijskih oblikah in različnih stopnjah vodenja*

Otrokova stopnja vključenosti v določeno dejavnost je pogosto odvisna tudi od načina vzgojiteljevega vodenja te dejavnosti. Ta oceni oz. analizira otrokovo vključenost v dejavnosti glede na različne organizacijske oblike ter stopnje vodenja dejavnosti.

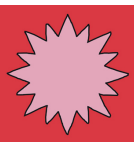
Primer.

Organizacijske oblike (celoten oddelek, delo ali igra v skupinah, individualno delo ali igra)

Pri skupinskih dejavnostih Lari hitro upade pozornost, npr. pri branju knjige poslušala le kratek čas, nato se ozira okoli.

Pogosto se igra sama.

Kadar je na voljo več dejavnosti, med katerimi lahko otroci izbirajo, se težko odloči, katero bi izbrala, in dolgo hodi po igralnici.

2. STOPNJA: INDIVIDUALNO OPAZOVANJE IN ANALIZA (Oblika 2.3 b)

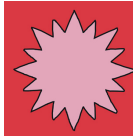
Ime otroka: _____ Datum: _____

VKLJUČENOST PRI RAZLIČNIH ORGANIZACIJSKIH OBLIKAH IN STOPNJAH VODENJA

Organizacijske oblike (celoten oddelek, delo ali igra v skupinah, individualno delo ali igra)

Stopnje vodenosti (vzgojitelj vodi dejavnost; izoblikovana dejavnost, prosta dejavnost – izbira otroka)

Druga opažanja

d) *Individualno opazovanje in analiza: vključenost na posameznih razvojnih področjih*

Ocena otrokove vključenosti na različnih razvojnih področjih vzgojitelju omogoča vpogled v značilnosti njegovega razvoja, npr. ali otrokov razvoj poteka na vseh ali le na nekaterih področjih. Posamezne dejavnosti lahko spodbujajo različna področja razvoja, npr. igra z majhnimi konstruktorji spodbuja predvsem razvoj drobnih gibov (sestavljanje posameznih delov), razvoj prostorske predstavljalivosti (oblikovanje modela na podlagi slikovne predloge), miselno predstavljalivost (igra vlog z vesoljskimi plovili in vesoljci) ter sposobnosti razvrščanja.

- *Gibalni razvoj* vključuje fizično dejavnost, raziskovanje in eksperimentiranje z različnimi materiali (z vodo, peskom, plastelinom ...), igro z velikimi in majhnimi konstruktorji, izrazne (lepljenje, striženje, risanje ...) in rutinske dejavnosti.
- *Besedno in nebesedno izražanje, komunikacija* vključuje izražanje s pomočjo gibov, mimike, vizualno umetnost (oblikovanje materialov, risanje ...), glasbeno izražanje (petje, poslušanje glasbe ...), govorne dejavnosti (pripovedovanje zgodb, jezikovne igre, poslušanje zgodb ...), predbralne in predpisalne dejavnosti (prerisovanje črk, povezovanje glasov in črk ...), igro vlog (pripisovanje pomena igračem, prevzemanje vlog, dogovor o igri ...).
- *Razumevanje* vključuje grupiranje in razvrščanje predmetov in stvari iz okolja (grupiranje predmetov na podlagi skupne značilnosti, razvrščanje v nize po velikosti, barvi ...), spoznavanje narave, tehnologije, človeka kot psihosocialnega bitja ter družbe. Razvoj razumevanja poteka med različnimi dejavnostmi kurikula (npr. pri gibalnih dejavnostih, konstrukcijski igri, govornih in rutinskih dejavnostih ...).
- *Strategije mišljenja* vključujejo miselne strategije, s katerimi otrok usmerja svoje dejavnosti in jih vodi k določenemu cilju. Vključujejo tudi njegovo motivacijo in sposobnost »dati vse od sebe«, izbiranje ciljev, ki jih želi in jih je tudi sposoben doseči, uporabo učinkovitih pristopov in metod ter oblikovanje načrta za izvajanje dejavnosti za doseg cilja. Otrokove miselne strategije lahko vzgojitelj prepozna in beleži med izvajanjem različnih dejavnosti, ki se med seboj razlikujejo tudi glede na stopnjo vedenja.

Primer.

Razvojno področje:

Besedno in nebesedno izražanje, komunikacija

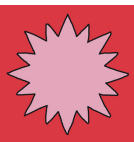
n s v ? 1 2 ③ 4 5

Maja rada govori o tem, kaj je počela doma.

Pogosto se vključuje v igro vlog v kotičku.

Ne želi risati.

Hitro ji upade pozornost med različnimi usmerjenimi dejavnostmi, npr. med branjem knjige ali učenjem pesmi.

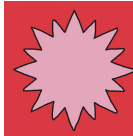
2. STOPNJA: INDIVIDUALNO OPAZOVANJE IN ANALIZA (Oblika 2.4)

Ime otroka: _____ Datum: _____

VKLJUČENOST NA POSAMEZNIH RAZVOJNIH PODROČJIH

Odnos z vzgojiteljem	n	s	v	?	1	2	3	4	5
Odnos z vzgojiteljem	n	s	v	?	1	2	3	4	5
Odnos z vzgojiteljem	n	s	v	?	1	2	3	4	5
Odnos z vzgojiteljem	n	s	v	?	1	2	3	4	5

Legenda: 1 in 2 ... nizka stopnja; 3 in ? ... srednje visoka stopnja; 4 in 5 ... visoka stopnja.

3. STOPNJA Potem ko ima vzgojitelj na osnovi opazovanja otrokovega vedenja zbrane in zabeležene stopnje njegovega dobrega počutja in vključenosti pri različnih oblikah dejavnosti in med različnimi odnosi otroka z njegovim okoljem, lahko naredi analizo in povzetek o t. i. močnih in šibkih področjih razvoja in učenja.

- *Močna področja*: vzgojitelj najprej povzame pozitivne vidike otrokovega vedenja in njegovega vrtčevskega okolja z vidika stopnje dobrega počutja in vključenosti (dejavnosti, odnosi, področja razvoja, ocenjena z ocenami 3, 4 in 5). Poleg tega lahko povzame tudi otrokova močna področja, ki se vežejo na njegove specifične interese, spretnosti, okoljske dejavnike, ki nudijo podporo njegovemu razvoju, npr. *Miha ima pozitiven odnos do vzgojitelja, izbira različne dejavnosti, govori tekoče in razumljivo, se trudi, zelo ga zanimajo živali.*
- *Šibka področja*: vzgojitelj analizira in povzame tudi otrokova šibka področja ter negativne dejavnike v njegovem okolju (stopnja dobrega počutja in vključenosti, ocenjena z ocenami 1 ali 2). Otrokova šibka področja lahko vključujejo tudi nenavadno vedenje, gibalno oviranost, negativne dejavnike v družinskem okolju, nesodelovanje staršev z vzgojiteljem, negativen odnos vrstnikov do otroka, npr. *Janja ob prihodu v vrtec pogosto joka, pogosto je izolirana od ostalih otrok, izogiba se gibalnim dejavnostim, malo govori, zaradi bolezni je pogosto odsotna iz vrta.*
- *Načrti za izboljšanje kakovosti na šibkih področjih*: vzgojitelj poskuša na podlagi primerjave otrokovih šibkih in močnih področij oblikovati cilje za izboljšanje kakovosti, npr. nadaljnje opazovanje, pogovor s starši, specifične dejavnosti v oddelku ipd. Če je tako otrokovo dobro počutje kot njegovo vključenost ocenil z nizkima ocenama, v načrtu uvajanja sprememb najprej opredeli dejavnosti, ki se mu zdijo najbolj potrebne, ali tiste dejavnosti in organizacijske rešitve, ki jih lahko najhitreje izvede.

Primer.

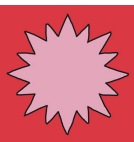
NAČRTI ZA IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI NA ŠIBKIH PODROČJIH OTROKOVEGA RAZVOJA IN UČENJA

Individualna pomoč in vodenje tima pri izbiri dejavnosti.

Več spodbud pri izvajanju posamezne dejavnosti.

Dajanje natančnejših navodil pri gradnji s konstruktorji.

Pogovor s starši o tem, da se Tim ne želi vključiti v nobeno izmed ponujenih gibalnih dejavnosti.

3. STOPNJA: OBLIKOVANJE NAČRTOV

Ime otroka: _____ Datum: _____

POVZETEK OTROKOVIH MOČNIH IN ŠIBKIH PODROČIJ

	Močna področja	Šibka področja
Dobro počutje		
Vključenost		
Drugo		

NAČRTI ZA IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI NA ŠIBKIH PODROČJIH OTROKOVEGA RAZVOJA IN UČENJA

--